

OMLADINA

Glasilo narodno-radikalnega dijaštva.

Leto IV.

Ljubljana, veliki srpan 1907.

Štev. 5.

VSEBNA :

A. K.: II. shod nar.-radikalnega dijaštva v Celju.

E. M.: Alkohol in dijaštvo.

K finančnemu vprašanju »Družbe sv. Cirila in Metoda«.

K duelnem vprašanju.

Zvonimir Piškulič - Andričev —
Praga : Općenito stanje hrvatske omladine.

Listek.

Ponatis dovoljen le z navedbo vira.

Omladina izhaja enkrat na mesec ter stane za celo leto K 4[—]; za dijake K 2[—]; posamezna številka 40 vin. — **Dopisi** naj se blagovole pošiljati uredništvu najkasneje do 20. vsakega meseca v Ljubljano na Breg št. 12. — Le frankovana pisma se sprejemajo. — **Upravništvo** je v tiskarni J. Blasnika naslednikov v Ljubljani, Breg št. 12.

Reklamacije so poštnine proste, če imajo na naslovni strani pristavek »reklamacija« in če so odprte.

Zaradi rednega pošiljanja »Omladine« je natanko naznaniti naslov in bivališče ter vselej vsako izpremembo bivališča.

Oblastem odgovoren Mihael Rožanec. — Izdaja eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva. — Tisk J. Blasnika naslednikov.

RAZNO.

Našim abiturijentom. Časniki poročajo, da sprejme južna železnica zopet več slovenskih uradnikov, ker jih primanjkuje. Po enoletni službi postane uradnik definitiven z 1600 K plače. Opozarjamo nato slovenske abiturijente, posebno one, ki bi jih silile neugodne razmere v bogoslovje in bi se morali posvetiti poklicu, v katerem bi bili nesrečni celo življenje. Kdor želi informacij, naj se obrne takoj na naše uredništvo.

Višja gozdarska šola v Brucku ob Muri sprejema dijake, ki so dovršili V. razred gimnazije ali realke z zadostnim vspehom in so stari 16 let. Zglasiti se je do konca septembra; šolnina za sinove gozdarjev in štipendiste znaša letnih 40 K, za druge 120 K.

Na zavodu je 15 štajerskih deželnih štipendij po 600 K na leto, od katerih bi Slovenci lahko dobili eno tretjino. Zdaj so le trije Slovenci na tem zavodu; ako se zglašijo primerno število Slovencev, se poučuje tudi slovensčina. Absolventi imajo pravico do enoletne prostovoljne vojaške službe.

Trgovsko akademijo priporočamo opetovano četrtošolcem, ki so z dobrim vspehom absolvirali nižjo gimnazijo. Tako pridejo najhitreje do dobro situiranega stališča; vedno se premalo ozira na dejstvo, da nujno potrebujemo izobraženega narodnega trговskega stanu, posebno ob meji. Ravno tako je velika škoda, da gre mnogo dijakov, ki so končali drugi ali tretji razred, raje za kakega zakotnega pisarja, nego da bi vstopili v kak obrt ali v večjo trgovino, kjer bi jih prav radi sprejeli, in kjer jih prav pogosto čaka lepša bodočnost kakor pa »dosluženega« akademika!

Slovensko-štajersko učiteljstvo je sklenilo dne 2. majnika t. l. na zborovanju v Poljčanah, naj se izvoli v vsakem slovenskem učiteljskem društvu na Štajerskem odsek za izvenšolsko delovanje učiteljstva. Odsek ima nalogo: 1. Buditi in krepiti stanovsko zavest; 2. zastopati zahteve učiteljstva po višji izobrazbi ter gmotnem in pravnem izboljšanju razmer; 3. pospeševati vzajemno delovanje učiteljev in starišev pri vzgoji mladine; 4. vzgojiti narodu spoštovanje do šole in učiteljstva; 5. delovati za povzdigo izobrazbe in gospodarskega napredka naroda. — Realizacijski načrt obsega sledeče točke: Odsek se poslužuje vseh zakonito dovoljenih sredstev, kot so prirejanja zborovanj, predavanj, veselic, koncertov, predstav, izdavanje in razširjanje brošur, knjig, časopisov, ustanavljanje knjižnic. Ima v evidenci in deluje na to, da se naroče vse šole v okraju na mladinske in strokovne spise. Ima v evidenci vse učitelje, ki delujejo izven šole; nadalje vse predavatelje-učitelje in neučitelje, da jih o potrebi naprosi za predavanja. Ima v evidenci vsa društva v okraju, posebno pa, ali sodeluje pri njem kak učitelj, katere liste ima društvo naročene i. dr. Izda vsako leto poročilo o delovanju učiteljstva izven šole in sestavi za vsako leto naprej program. Stopi v zvezo s »Prosveto« in »Akademijo«.

Ta korak slovensko-štajerskega učiteljstva najprisrčneje pozdravljamo. Upamo, da bo sledilo temu vzgledu tudi ostalo slov. učiteljstvo, osobito pa upamo, da najdemo to točko tudi na dnevnem redu letošnje glavne skupščine »Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev«. Naj nastopa naše učiteljstvo v smislu navedenih sklepov in načrtov odločno in vztrajno; uspehi ne morejo izostati!

Josef Strzygowski: Die bildende Kunst der Gegenwart. Ein Büchlein für jedermann. Verlag von Quelle und Meyer. Leipzig, 1907. Cena 5 K 40 v.

Dvorni svetnik dr. Jos. Strzygowski, profesor umetniške zgodovine na graškem vseučilišču in c. kr. konservator, svetovno znan učenjak, je izdal v tej knjigi nekaj svoj umetniški konfiteor. Na kratko in lahko umljivo —

A. K.

II. SHOD NARODNO-RADIKALNEGA DIJAŠTVA V CELJU.

Dve leti sta potekli, odkar se je zvršil v Trstu naš prvi shod. Obilni so bili njega sadovi: jasno začrtana pot, po kateri naj hodi slovensko dijaštvo, da v ideji nacijonalizma izvede radikalno reformo sebe samega in tesno združenje vseh sorodnih sil v naši narodno-radikalni organizaciji sta glavna vspeha tržaških dni. Pridružil se jima je tretji: vseskozi zadovoljivi izid našega I. shoda je vzbudil v naših vrstah uprav idealno navdušenje za delo v smislu tržaških sklepov. Namen shoda utrditi nas na znotraj, razbistriti naš položaj in naše stališče na zunaj se je v polni meri posrečil.

O vseh točkah našega programa smo zavzeli principijelno stališče — radi tega je moral biti vspeh tržaškega shoda raznovrsten in obsežen; v Trstu smo morali govoriti o nacijonalnem vprašanju in ljudski izobrazbi, o našem svetovnem nazoru in o prozi ekonomske izbire poklica. Skratka: trebalo je ustvariti za obširno stavbo našega dijaškega programa dovolj temeljnih kamnov. V Trstu pa nismo ostali zgolj pri fiksiranju glavnih principov narodno-radikalne struje — specializirali smo se v marsičem in posebno na polju dijaškega gmotnega vprašanja, samoizobrazbe, ljudske izobrazbe, smo si ustvarili s svojimi izkušnjami stališče, ki se ga neomajno in z najlepšimi vspehi tudi v bodoče lahko držimo.

Naš celjski shod naj pa izvede to, kar je ostalo na tržaškem v povojih. Naj se me napačno ne razume: II. shod narodno-radikalnega dijaštva naj ne bo nikakor samo nadaljevanje tržaškega shoda — reklo bi se to negirati napredek narodno-radikalnega dijaštva v zadnjih dveh letih. Nasprotno: ravno celjski shod naj pokaže, koliko smo napredovali v tem času. Vzgojili smo si v svojih vrstah dovolj resnega kritičnega duha, ki zahteva z vso odločnostjo, da naša struja napreduje — v idejah in delu.

Dvoje velikih vprašanj je postalo aktualnih, odkar smo zborovali ob jadranskem morju. Kulturno vprašanje narodove bodočnosti v ideji napredka in moderne znanosti je dobilo izraza v gigantskem boju za »svobodno šolo«, nič manj kulturna zadeva dijaškega napredka in osvoboditve iz spon preperelih srednjeveških nazorov: protidvobojno vprašanje, se je zblížalo ravno v zadnjih letih konečni rešitvi. Niti eno niti drugo vprašanje ne sme ostati v vrstah modernega, resnega dijaštva nerešeno.

Ne le kulturni, ampak predvsem tudi nacijonalni moment nas sili, da si ustvarimo v teh dveh točkah svojega svetovnega naziranja jasen položaj,

Kot radikalnemu slovenskemu dijaštvu sta nam dani na celjskem shodu pač še dve veliki nalogi. Obramba slovenskega naroda potom duševno-kulturne in gospodarske osamosvojitve, zagotovitev slovenske bodočnosti v jugoslovanski ideji, mora biti predmet resnemu razmišljanju. Konstatirati moramo, v koliko smo mi slovenski dijaki poklicani in zmožni sodelovati pri realizaciji jugoslovanske skupnosti. Mesto jadikovanja o »nesrečnih Slovincih« in praznega navdušenja za jugoslovanske brate, postavimo si realen, izvedljiv načrt in — delajmo po njem!

Zahtevajmo pa tudi, da se vzgoji slovenskega izobraženca sposobnega za delo! Posvetimo vso svojo pozornost slov. šolskemu vprašanju, razkrijmo nedostatke dijaškega življenja, njih pogubonosni vpliv na razvoj slovenske inteligence, skušajmo napredovati (in tukaj smo navezani skoro zgolj na samopomoč) na dijaško-socijalnem polju sebi in narodu v korist.

V najsložnejšem delovanju vseh enakomislečih dosežemo — pokazala nam je to preteklost — zadovoljivih vspehov, še tesnejša združitev, še trdnejša organizacija vseh naših sil naj bo plod našega II. shoda!

Zbrali smo si Celje za kraj svojega zborovanja. Kakor pred leti Trst, naj bo tudi letos beseda Celje programatičnega pomena. Ozadje slovanskega morja adrijanskega nam je dalo navdušenost za idejo, naj nas bojni klic Celje navda s pogumom in trdno voljo za nadaljno vstrajno delo!

E. M.

ALKOHOL IN DIJAŠTVO.

Rezultati znanstvenih preiskavanj nam kažejo uničujoče učinke alkohola na človeški organizem. Degeneracija naroda, ki preti po alkoholu, sili alkoholno vprašanje kot del socialnega vprašanja v ospredje. V boju proti alkoholu je eno najvažnejših sredstev, da se ljudstvo pouči o pogubnih posledicah zavživanja alkoholnih pijač.

Ravno med dijaštvom je vživanje alkohola zelo razširjeno. Seveda se je to v zadnjem času obrnilo na boljše. Med dijaštvom se širi zanimanje za druge resne stvari in tip »starega študenta«, kroničnega alkoholika izginja. Statistika nam pa vendar kaže, da si izpodkopa precejšnji del šolske mladine zdravje z zavživanjem večjih množin alkohola.

Poglejmo, s čim opravičuje povprečen človek zavživanje alkoholnih pijač. Zelo je razširjeno mnenje, da so alkoholne pijače, predvsem pivo, redilne. Analiza piva nam kaže, da je teh redilnih snovij relativno tako malo, da pri hranitvi sploh ne pridejo v poštev. Če ga primerjamo z mlekom, vidimo, da vsebuje mleko petkrat toliko beljakovine, trikrat toliko rudninskih snovij, petkrat toliko sladkorja kakor pivo. Tolšče ne vsebuje pivo nobene, pač pa štiri težne odstotke alkohola, ki je za organizem naravnost škodljiv.

Če povžije utrujen človek gotovo množino alkohola, ga prešine navidezno nekaka nova moč, utrujenosti ne čuti več. Iz tega se je sklepalo, da daje alkohol moč, da krepi organizem. Ta občutek izvira od tega, ker vpliva alkohol na osrednje živčevje kot dražilo tako, da človek ne čuti več utrujenosti. Mesto da bi se organizem odpočil za novo delo, ga alkohol premoti, da deluje dalje, nove moči se mu pa s tem nikakor ne daje, kakor se konju, katerega se priganja z bičem, ne daje nove moči. Poskusi dr. Frega in profesor Kraepelina kažejo celo, da zmanjšuje alkohol zmožnost za fizično delo. Ravno isto nam potrjujejo statistična preiskovanja vojaških zdravnikov; vojaki, ki ne uživajo alkohola, kažejo mnogo več vstrajnosti pri napornih vajah.

Nadalje se pravi, da pospešuje alkohol prebavljanje. Alkohol ima to lastnost, da strdi pepsin, ki igra pri prebavljanju glavno vlogo, vsled tega ovira alkohol prebavljanje. Dalje draži alkohol želodčne žleze in jih pokvari tako, da ne morejo več izločiti zadostne množine želodčnega soka. To pa povzroča želodčni katar. »Maček« po uživanju alkoholnih pijač obstoja v akutnem zastrupljenju človeškega organizma z alkoholom. Pri uživanju večjih množin alkohola se želodec abnormally razširi in ne more več pravilno funkcionirati. Iz želodca prehaja alkohol v kri in kri se izteka iz žil prebavljanih organov najprej v jetra. Vsled tega so tudi ta po alkoholu najtežje oškodovana, pogosto se prevlečejo s tolščo, mnogokrat strde. Posledice teh boleznij so zelo žalostne, navadno končajo s smrtjo. Kakor jetra otolste po kroničnem zavživanju alkohola tudi ledvice in srce. Tako srce ne more prevajati krvi po žilah, kri zastaja in povzroča splošno vodenico.

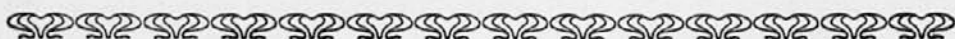
Posebno važen pa je vpliv alkohola na možgane. Vsak slučaj pijanosti pomenja akutno alkoholno zastrupljenje, možgan in živcev. Če se to ponavlja dobimo kronično alkoholno zastrupljenje, ki prehaja slednjič v začasno ali trajno blaznost in polni norišnice. Samo v dunajsko splošno bolnico je bilo od l. 1891—1901 sprejetih približno 5000 vsled alkohola zblaznelih. Pijanost vpliva dalje zelo kvarno na etično stanje. Koliko zločinov se stori v pijanosti, o tem govori dovolj jasno statistiko. Tudi med dijaki se zvrši marsikaka nespametnost v pijanosti. Mnogokrat privaja alkohol človeka do spolnih ekscesov. Po statistiki znanega vseučiliškega profesorja Forela se okuži 75% spolno bolnih v alkoholni razdraženosti.

Še na eno točko bi opozoril, ki je tudi za naše dijaštvo velikega pomena. Alkohol slabi odpor telesa proti raznim, predvsem proti nalezljivim boleznim. Prvi predpogoj, da se ubranimo teh boleznij, je krepko odporno telo, ki uniči takoj iz početka vse bolezni povzročujoče mikroorganizme. Slabe socijalne razmere, slaba stanovanja, nezadostna hranitev zmanjšujejo itak dovolj odporno silo proti tem boleznim med našim dijaštvom, zato toliko slučajev tuberkuloze. Če se pa pridruži tem faktorjem še alkohol, potem se ni čuditi, da nam pobere smrt toliko mladine.

Pogosto se sliši, da poveča alkohol duševne sile, da bistri razum. Tudi med dijaštvom slišimo pogosto to mnenje. Znanstveni poskusi so dokazali ravno nasprotno. Dokazali so, da so duševne zmožnosti pred uživanjem alkohola mnogo večje, nego po uživanju. Posebno na vseučilišču v Heidelbergu,

kjer dijaštvo zelo popiva, se je izvedlo mnogo takih poskusov in vsi so potrdili, da zmanjšuje alkohol duševne sile. V avstrijskih šolah se je sestavila zanimiva statistika o paralelizmu med napredovanjem učencev v šoli in med množico alkohola, ki ga zavživajo ti učenci. Posebno poučna je v tem oziru statistika vseučiliškega docenta dr. Heckerja, ki je bila razstavljena v šolsko-higijenskem oddelku otroške razstave na Dunaju. Učenci, ki ne uživajo alkohola, imajo relativno več dobrih redov kakor oni, ki uživajo alkohol. Pri teh zopet raste število slabih redov sorazmerno z množino alkohola, ki ga uživajo, pada pa število dobrih redov. Alkohol torej ne poveča duševnih zmožnostij. Ona navidezna bistroumnost, ki jo dobe nekateri po uživanju alkohola, je samo hipna in ima svoj vzrok v tem, da razdraži alkohol živčevje in možgane, nakrat pa nastopi utrujenost možganov in dotičniki so mnogo manj zmožni za duševno delo kakor oni, ki si ne bistre duha z alkoholom. To naj bi zlasti dijaki uvaževali!

Nimamo torej za zavživanje alkohola nobenega pravega vzroka, nasprotno vidimo, da se ga je treba varovati, ker škoduje zdravju posameznika in celega naroda. Zlasti pogubne so posledice na mladem telesu, zato se ga naj posebno dijaštvo varuje. Pomanjkanje družnega razvedrila dovaja dijake posebno v naših malih mestih do posedanja in popivanja po gostilnah. Mnogo se govori dandanes o prenapornem duševnem delu, ki se nalaga našemu dijaštvu v šolah. Dan na dan mora sprejemati mladina množico vtisov. Na intelekt naše mladine se stavi mnogo zahtev. Mesto pa, da bi skušali paralizirati s telesno vzgojo vse one slabe posledice, ki se kažejo pri intezivnem duševnem delu na mladem organizmu, jih še umetno pospešujemo — z alkoholom. — Uporabimo vse moči v to, da dobe dijaki poštenega razvedrila in zanimanje za resne stvari, potem bo ponehalo popivanje med dijaštvom popolnoma. Če smo pridobili mladino za higijenično življenje, rešili smo narod degeneracije.

K FINANČNEMU VPRAŠANJU „DRUŽBE SV. CIRILA IN METODA“.

Če hoče »Družba« vspešno vršiti poverjeno ji važno nalogo, mora razpolagati z izdatnimi denarnimi sredstvi. Nočemo govoriti o tem, da »Družba« s svoto, ki jo je nabrala lansko leto (57.833 K 53 h) ni izvršila tega, kar bi se bilo dalo s temi sredstvi izvesti; a vsekako je ta svota za narod, ki ima biti tako obsežen manjšinski boj, mnogo premajhna. Pogled na češke, nemške, italijanske šolske družbe, ali celo na istrsko družbo, katere dohodki so enkrat tolikšni, nam kaže, da si naša »Družba« na eni strani ni znala prisvojiti vseh tistih virov, iz katerih tečejo drugim obrambnim društvom dohodki in da je na drugi strani bila nje finančna politika zgrešena.

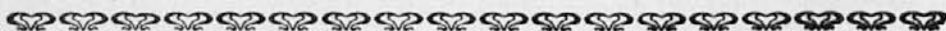
Ozrimo se predvsem na prvi del naše trditve. Ker se »Družba« ne more spustiti v borzne ali zemljiške špekulacije, tudi ne v trgovska ali industrijska velepodjetja, je na prvi pogled jasno, da tvori glavni del družbinih dohodkov takozvani narodni davek, bodisi v direktni, bodisi v indirektni obliki. Na prvem participirajo naravno v prvi vrsti zavednejši sloji, indirektni davek pa je možno naprtiti vsem slojem.

Zbirke in darovi bi dosegli gotovo večji znesek, kot ga sedaj, ako bi bilo mnenje o »Družbi« boljše. Toda to se utegne izpremeniti. Potrebno pa je, da se poživi agitacija. Kedaj bomo dosegli Čehe, kjer ima sleherna narodna gostilna svoj nabiralnik »Šolske Maticе«, in kjer se pobira sleherni večer od mize do mize in se tudi najodličnejši gostje ne strašijo sitnosti nabiranja. Treba uvesti v ves način zbiranja doneskov za »Družbo« nov sistem. Pri Čehih ima vsak del leta svoj pomen za »Družbo«. Novo leto je čas odkupovanja od čestitk. Lansko leto so napolnili »Narodni listy« tri drobno tiskane strani z imeni onih, ki so se o novem letu odkupili v prid »Šolski Matici«. Predpust je čas zabav in plesov. Če se že ti prirejajo v vse mogoče svrhe, zakaj bi se ne tudi v prid »Družbi«. Če pa že to ne gre, se lahko doseže, da kolekujejo narodna društva vstopnice k svojim prireditvam z narodnim kolkom ali uvedejo legitimacijski listek kot vstopnico. Praznik sv. Cirila in Metoda bi moral biti velikanski dokaz narodne zavednosti po Slovenskem, kakor je na Češkem sv. Vaclavski dan. Ciril Metodov dar 5. julija lahko pri dobri agitaciji doseže več tisočev. Na Češkem praznuje vsako leto sleherna podružnica »Šol. Maticе« svoje »posvicieni«, obletnico svoje ustanovitve. Ako bi podružnica sicer tudi spala, ta dan se vzdrami in skuša zbrati kolikor mogoče. — Nekaj nam neznanega so družbine vizitke, dar mrtvih živim. Na vseh svetih dan je na praških pokopališčih sicer tudi vse polno vencev, a preprostih, med zelenjem pa se skrivajo Maticne vizitke z imeni onih, ki so jih kupili. Tako se lepo manifestira pieteta, a se v to obrnjeni denar le ne izgubi. — Lep dokodek bi lahko »Družbi« donasale članarine. Dočim smatra vsak zaveden Čeh ali Nmec za svojo dolžnost, biti član svoje obrambne organizacije, je pri nas število udov »Družbe sv. Cirila in Metoda« tako nizko, da nas je skoro sram povedati. To treba z vstrajno agitacijo korenito premeniti. Zlasti dijaštvo ima v tem pogledu lepo nalogo, Visoko število družbinih članov bo tudi dvignilo naš ponos in ugled pri nasprotnikih. — Darovi posameznikov, tudi juridičnih oseb naši »Družbi« so mininalni. Tudi v oporokah se je malokdo spomni. »Češka Matica« ima uvedene umetniško izvršene diplome, ki jih dobe oni, ki so »Matici« darovali gotovo svoto. Ta misel se da tudi pri nas izrabiti. Treba računati tudi s tistim čisto človeškim nagnjenjem, da se išče za storjeno uslugo — priznanje. Motivov za take diplome se nam ne manjka. Naša bogata ornamentika nas ne spravi v zadrego. Tudi slike slavних Slovencev, pisateljev, pesnikov, politikov itd., bi gotovo ugajale. Opozarjam še na alegorične slike na primer »Ilirija oživljena« itd. Uvedle bi se lahko tudi svatbene diplome, ki bi bile dokaz, da novoporočenca ne družijo le vez srčne ljubezni, ampak tudi skupnega navdušenja za narod. — Kar se slednjič tiče narodnega kolk,

smo svoje mnenje o tej panogi narodnega davka že dovolj obširno razložili. — Poseben dar bi lahko prinesli vsako leto družbi Mohorjani. Ako bi vsak ud »Družbe sv. Mohorja« o priliki prejema knjig priložil k petici, ki jo plača poverjeniku za poštnino, še eno za »Družbo sv. Cirila in Metoda«, bi to prinašalo družbi letno lepo svoto 1000 K. Isto bi mogla storiti tudi »Slovenska« in »Šolska Matica« in druga založništva. Če pa že to ne gre, opozarjamo na misel narodnega kolka, ki bi se v vse Mohorjanske koledarje vtisnil s štamplijo. — Družbine razglednice so pokazale svojo življensko silo. Letos o božiču se jih je prodalo 35.000. Kar je šlo enkrat, gre lahko vsako leto. Treba se za stvar le pravočasno pobrigati. — Sladkarij v prid šolski družbi z narodnimi verzi, in narodnih transparentov za iluminacije, kakor jih ima poljska šolska družba niti ne omenjam. — Tako bi se dalo dobiti še polno drugih potrebščin, ki bi jih mogla uvesti naša »Družba« in si s tem večati dohodke. —

Prehajam k »Družbini« trgovski politiki. V prid družbi se doslej prodaja sledeče blago: pivo, peresa, svinčniki, voščilo za črevlje, svalčični papirčki, šampanjec, cilindri za svetilke, milo, vžigalice, cikorija, pisemski papir, toaletno milo, platno in biškoti. Edino o žveplenkah in zadnji čas o cikoriji moremo reči, da so med narodom splošno razširjene. In še od teh bo radi bodočega državnega monopola prvi dohodek kmalu odpadel. Treba bo tedaj skrbeti že sedaj za primerna nadomestila.

Pogodbe, ki naj jih sklepa »Družba« direktno s tovarno, naj bodo točne in do zadnjega detajla precizirane. Sram nas je, da moramo ob tej priliki povdarjati, da se ravnaj »Družba« po geslu: Svoji k svojim! »Družba« sklepaj pogodbe le s slovenskimi oziroma slovanskimi tvrdkami. Dosedanja škandalozna praksa v tem pogledu se mora popolnoma iztrebiti. Pogodbe naj se ne sklepajo na predolgo časa in naj bodo tako stilizirane, da se podjetnik zaveže, plačati gotovo pavšalno minimalno svoto »Družbi« za to, da sme pri agitaciji rabiti njeno z n a m k o. Sploh se naj družba razbremeni reklame za posamezne izdelke in to prepusti podjetnikom, ki bodo že v lastnem interesu zato skrbeli. Samo ob sebi umevno je slednjič, da se mora skrbeti za to, da bo »Družbino« blago v resnici solidno in zmožno konkurence, da se s tem odvzame mlačnežem, ki kupujejo tuje blago, izgovor, češ da je »Družbino« blago slabo.

K DUELNEMU VPRAŠANJU *).

Če hoče narodno-radikalno dijaštvo z vspehom vršiti svojo nalogo, mora biti in ostati — napredno. Korakati mora z duhom časa, skušati svoje ideje razvijati, zmnožiti. In ta naloga nas čaka ravno na celjskem shodu.

*) Opomba uredništva. Primerjaj s tem dopisom tudi članek »Vojaštvo in antiduelne lige« v listku te številke.

Eno najvažnejših vprašanj, o katerem bomo govorili in morali zavzeti popolnoma jasno stališče, je — duelno vprašanje.

Danes ne zadostuje, da je akademično napredno društvo glede dvobojevanja indiferentno, da ne stoji na stališču brezpogojnega zadoščenja z orožjem. Danes se mora postaviti na edino pravo in napredno stališče, t. j., da je odločno proti vsakemu dvoboju, da dvoboj zavrača kot za napredno društvo nevreden, da poniževalen anahronizem.

Mi moramo v slovenskem dijaštvu, pa tudi v slovenski javnosti sploh ovreči zastarelo pojmovanje o osebni časti in nje varstvu. — Veliko se je že pisalo in govorilo o nesmislu duela, in gotovo je, da ga danes res razsodni človek načelno ne more zagovarjati. Za našo strujo bi bilo nevredno, če bi le pasivno opazovala oddaleč dvoboj in ne nastopila proti njemu. Takega srednjeveškega nesmisla kot je duelno naziranje, naša struja ne more nikdar akceptirati. Ker se pa hoče to naziranje v nekaterih krogih naše družbe uveljaviti kot pravo in opravičeno, je naša dolžnost, da nastopimo z vso odločnostjo proti njemu.

Napreden človek se mora postaviti na stališče, da je časten edino le oni, katerega dejanja so častna in poštena. Če je kdo kriv nečastnih dejanj — je nečasten človek, čeravno si hoče na t. zv. »vitežki način«, s tem, da se bije ali strelja, rešiti čast, ki jo je izgubil že takrat, ko je storil nečastno dejanje. Sablja ali pištola ne more biti merilo naše časti.

Mi torej zavračamo duel kot barbarski anahronizem, kot ničevo varstvo osebne časti, pa ga hočemo nadomestiti z drugo institucijo, ki bo edino le dovolj izdatno mogla varovati našo napadeno čast, t. j. s častnimi razsodišči v smislu obstoječih antiduelnih lig.

Mi hočemo o svojem in nasprotnika postopanju pred vsem jasnosti. Vsled tega zahtevamo, da pridejo častne zadeve pred forum teh častnih sodišč, v katerem naj bodo sodniki oni, ki uživajo po svojem častnem in poštenem imenu ter svojem socijalnem stališču splošno spoštovanje, da zamorejo vsled tega dovolj izdatno moralno podpirati razsodbo častnega razsodišča. — Podrobneje o tem hočemo govoriti na celjskem shodu.

Eno je gotovo, da danes — kot napredna, kulturna struja — ne moremo iti preko tega vprašanja o priliki, ko hočemo revidirati svoj program.

ZVONIMIR PIŠKULIČ-ANDRIČEV — PRAGA.

OPĆENITO STANJE HRVATSKE OMLADINE.

(Malo odgovora g. BENIGARU).

U trećem broju »Omladine« pružio je g. J. J. Benigar slovenskoj omladini sliku »obćenitoga stanja hrvatske akademske omladine«. Pošto mi se čini, da je ta slika slikana nješto odviše crnim bojama, bojama, što ne odgovaraju stanju stvari, ja ću gledati, da na ta mjesta bacim nješto više svjetla, kako bi slovenska omladina dobila sliku što jasniju.

Čini mi se, već je g. B. na prvom koraku, gdje dijeli hrvatsko djaštvo u dvije grupe, zapao u pogriješku. On naime dijeli naše djaštvo u dvije grupe ovako: »u prvu spadaju zagrebački djaci, a u drugu djaci, koji uče po stranim visokim školama«. To je vrlo nezgodno. Takovo bi dijelenje bilo samo onda umjesno, kada bi razna mjesta, gdje naši djaci študiraju, isto tako raznim načinima djelovala na njihov duh, da bi dijelenje prema mjestima očito bilo nužno. Ali toga nema. Takovom podijelu ima g. B. zahvaliti tu neprilik, da u svojoj razpravi mora govoriti za se o zagrebačkom, za se o drugom djaštvu hrvatskom, kao da su to dvije posebne pasmine djačke.

Trebalo je naše djaštvo podijeliti prema duševnim karakteristikama, onako, kako je to učinio sam g. B. dijeleći zagrebačko djaštvo. I onda bi se moralo reći, da je, uz malo izuzetka, po stranim visokim školama hrvatski djak u najvećoj većini naprednjak, a uz to još u većini u Zagrebu. Ostatak u Zagrebu da čine Starčevićanci i klerikalci.

To je fakat i u tom se fakti krije jedna duboka karakteristika hrvatskoga djaštva. To znači, da hrvatski djak i u tudjini i kod kuće, videći velike posljedice i »sitnoga« rada, nauči računati i misliti, prestaje sanjariti. A tko je počeo misliti, počeo je i raditi.

Gospodinu je Benigaru kao žao, da u masi djaštva još nije uhvatila korijena misao, da se djak ne smije aktivno miješati u politiku. Zašto da se djak ne miješa aktivno u politiku? Jednom je netko kazao: djak treba da uči, da se sprema za svoje zvanje, da vrši svoju dužnost, a politiku da prepusti drugima . . . Ja pak mislim, a nijesam nipošto sam, da je djak prije svega Hrvat, Slovenac, a onda ono drugo. I on se mora isto tako pripravljeti, da bude dobar Slovenac, Hrvat, kao što i da bude dobar inžinir, pravnik. Ne ćemo valjda, kao što je kod nekih katolika, koji su najprije katolici, a onda Hrvati . . .

Djak se ne smije »aktivno« miješati u politiku! Ta to znači: nikako se ne miješati. Može li se zar »pasivno«? On — vele — može promatrati događaje, učiti, posudjivati . . . . A kada cio javni život uzbukti, usplamti — on će zar prosudjivati? Nema li i on srce, ne ključa li i u njemu krv!? On da ostane pasivan? Videći u svom selu, kod kuće kako kojekakvi političari-špekulanti zaludjuju naivan narod, imade li on ostati pasivan ili postati aktivan? A ako hrvatski akademičar može govoriti o politici s jednim seljakom, zar ne može s dva i tri? Ili zar to ne znači aktivno se miješati u politiku?

Gospodinu je Benigaru »psihopatičan« pojav, da razni motivi, što djeluju na djaštvo, ne radjaju radom, nego samo grupacijom. Pojavili se koja nova ideja — grupe su gotove, ali ne za to, da se radi za ideju ili proti njoj, nego zato, da se govori i viče«. Niti je to baš tako psihopatičan pojav, niti su tu grupe tek za to, da viču i govore. Tako šta reći ne samo da znači nepoznavati narav hrvatskog djaka, već nepoznavati prirodu ljudsku. Značajka je to ne samo hrvatskog djaka, ili djaka uopće, već je to značajka ljudskoga roda. Pojavili se koja nova, zanimiva ideja, ljudi se oduševе,

skupe, odluče i ovo i ono. Prodje dan, dva, ideja je manje interesantna, a trebalo bi i raditi . . . stvar već manje zanimiva. Doista, ništa psihopatološkoga. Treba dakle dobrih organizacija, društava, što će znati da koristonosno upotrijebe energiju, što toliko puta ode po zlu, u bujici oduševljenja. A evo se n. pr. društvo za pouku analfabeta može iskazati krasnim uspjesima, — tu se nije samo vikalo i samo govorilo. Svoju zadaću lijepo vrše takodjer »Šport-klub« i »Akademija« . . .

Udaljivši se g. B. od zagrebačkog djaštva i prešavši onomu, što uči po stranim školama, našao se je na terainu, koji ga više zadovoljava. S njegovim se izvodima u glavnom slažem, tek — tek se je tamo, gdje govori o politici u djačkim društvima zapleo u kućine teorije, da se djak ne ima baviti politikom: evo što kaže: «Još pred tri četiri godine bijahu političke resolucije u modi — danas više nijesu. Nadalje počeli su izganjati iz svojih društava politiku . . . Danas žive starčevićanci i naprednjaci mirno pod istim krovom».

No, ako je tako, što sumnjam, u Gracu, još to ne znači, da je tako svagdje, i da je nastopila ona idealna doba, kada se djak više aktivno politikom baviti ne će. Naprotiv! Mi smo se n. pr. u Pragu ove godine nekoliko puta sastali, da baš direktno prema našim skromnim silama utječemo na tečaj političkoga života u domovini. Tako n. pr. za trajanja frankovačke opstrukcije, izbora u Spljetu i t. d. Nije to tako mirno. Bistre se tu pokadkad pojmovi i te kako. Ali nije ni uzalud. Tako su, da spomenem, korake, što su se imali poduzeti protiv opstrukcije frankovaca u hrvatskom saboru, odobrili i Starčevićanci. Naprednjaci i Starčevićanci žive pod jednim krovom, ali ne žive — mirno. To može biti našem narodu utjeha. Hrvatski akademičar ne smije biti pasivan.

Toliko ukratko. Htio sam ovim riječima tešku kritiku g. Benigara o hrvatskom djaštvu ponešto ublažiti, uvjeren budući, da doista sa našim djaštvom nije tako zlo, kao što to vidi g. Benigar. List hrvatskoga naprednoga djaštva u Zagrebu »Hrvatski djak« okuplja oko sebe sve što je bolje u redovima hrvatske omladine, izlazi sa modernim idejama, naprednim i demokratskim, širi ih, uvodi u praktički, svakidanski život — ide se na bolje.

NAŠ CELJSKI SHOD.

II. shod narodno-radikalnoga djaštva v Celju vrši se v dneih od 5. do 8. septembra t. l. v Celju. V naših vrstah vlada zanj vseobče zanimanje, pa tudi drugo slovansko djaštvo se ga v častnem številu vdeleži. Svojo vdeležbo je že priglasilo, resp. obljubilo mnogo odličnih Slovencev. Zanima se zanj slovensko učiteljstvo, katerega zastopnike pozdravimo v Celju v prav lepem številu.

V Celju konstituiral se je poseben pripravljalni odbor, kateremu načeluje starešina »Tabora« g. Milan Detiček, notarski kandidat; tajnik je tov. iur. Ivan Lesničar (Celje, Graben šte. 3), ki daje vsa pojasnila glede prenočišč, vožnje itd. V zadevi predavanj obračati se je na tovariša Alberta Kramer, iur. v Trbovljah; istotako v zadevi organizacijskega odseka; za dijaško-socijalni odsek daje pojasnila tov. iur. Franjo Lipold v Žalcu; za šolski odsek tov. phil. Franc Kadunec, Šmarje pri Ljubljani.

Vspored shoda v Celju. 5. septembra zvečer: Prijateljski sestanek.

6. sept. ob 8. uri dopoldne: Konstitucija predsedstva. Določitev poslovnega reda shodu. 1. Otvoritveni govor; 2. jugoslovanska ideja in slovensko dijaštvo; debata; 3. naše stališče napram dvobojnemu vprašanju. — Ob 3. uri popoldan (Dijaško-socijalni odsek.): A) 1. Alkohol, nikotin, spolno vprašanje; 2. telesna vzgoja, sokolstvo in socijalna vzgoja; 3. dijaška higijena. B.) Debata o antiduelnem vprašanju. — Ob 9. uri zvečer: (Organizacijski odsek.)

7. sept. ob 9. uri dopoldne: Plenarno zborovanje. 1. Narodna obramba; debata; 2. svobodna šola. — Ob 3. uri popoldne (Šolski odsek.): A. 1.) Slovenska visoka šola; 2. srednje šole; 3. žensko šolstvo; 4. strokovno šolstvo. B.) Debata o svobodni šoli. — Zvečer ob 8. uri: Komers.

8. sept. ob 9. uri dopoldne: Zaključno zborovanje. — Popoldan izlet v Žalec.

Priprave za naš shod. V vseh naših akademičnih društvih se je prav marljivo pripravljalo gradivo za celjski shod.

Na programatičnem občnem zboru »Adrije« v Pragi so se obravnavala sledeča vprašanja: 1. Duelsko vprašanje (tovariš Jos. Pavlin). 2. Vera, verstvo in morala (tovariš Leo Brunčko). 3. Svobodna šola (tovariš V. M. Zalar). 4. Narodna šola (tov. Ivan Lah). 5. Slovenska visoka šola (tov. dr. M. Rostohar).

Predavanja v naših izobraževalnih klubih so bila namenjena v prvi vrsti celjskemu shodu.

SLOVENSKO DIJAŠTVO.

»Adrija« v Pragi. Ob enem z programatičnim občnim zborom se je obhajala obletnica »Adrije«. Preglednikom sta bila voljena tov. tehnik Janko Hočevnar in tov. filozof Ivan Prekoršek.

Z ozirom na glasovanje dež. šol. nadzornika Fr. Levca v znani aferi Proft mu je poslal odbor »Slovenije« naslednjo izjavo: Na občnem zboru 28. junija zbrani Slovenijani obžalujemo, da ima naše društvo častnega člana, ki se je tako daleč spozabil, da je v odločilnem trenutku kljub opominom svojih slovenskih tovarišev glasoval v kranjskem deželnem šolskem svetu proti narodnim interesom.*)

*) Opomba uredništva. Kakor čujemo, je gospod Levec z ozirom na to pismo obvestil »Slovenijo«, da odlaga nje častno članstvo. Prav tako!

Izobraževalno delo v Sloveniji v letnem tečaju 1907. Izobraževalni klub je priredil sledeča predavanja: tov. Jos. Breznik: Pomen in namen II. shoda nar.-radikalnega dijaštva; tov. V. Molè: Slovenske literarne razmere; g. V. Pušenjak: O združništvu; tov. J. Uratnik: Nekaj misli k našemu programu; tov. I. Stanonik: O ljudski izobrazbi; tov. F. Kadunec: Svobodna šola; tov. Jos. Breznik: Nove slov. srednje šole. Poleg tega so se priredili izleti v »meteorološki zavod«, v »Münzamt«, v »mestno elektrarno«, v »pivovarno v Schwechatu« in v nižjeavstrijsko mlekarno. Pri predavanjih in izletih je bila udeležba jako povoljna.

Klub slovenskih medicincev v področju »Slovenije« je štel v letnem tečaju 13 rednih in enega izrednega člana. Vršil se je 1 občni zbor in 5 klubovih sej. Klubova knjižnica se je izdatno izpopolnila, nabavila so se tudi razna skripta, tako, da bo nadomeščala knjižnica članom nakupovanje dragih medicinskih knjig. Dasi se je klub ustanovil šele pred kratkim, se vendar že lepo razvija. Zbiranje gradiva za slovensko medicinsko terminologijo napreduje, ekscerpirata se Pleteršnikov in Wolfov slovar. Klub je priredil vrsto predavanj in sicer so predavali: tov. E. Murgel: Cilji moderne šolske higijene; tov. V. Breskvar: O slovenski medicinski terminologiji; t. E. Murgel: Poročilo o predavanju prof. Fingerja: O važnosti seksualne higijene; tov. S. Slamnik: Počitniško delo slov. medicinca. Vršile so se strokovne ekskurzije v razstavo »Das Kind«. Da se poučimo o napravah v dunajskih dobrodelnih zavodih, smo si ogledali skupno z »Zvezo dunajskih medicincev« znano Billrotovo bolnišnico »Rudolfinerhaus« z vzornim modernim Wilczekovim paviljonom, dalje c. kr. vzgojevališče za slepce in gluhoneme. V zadnjem času je začel klub zbirati gradivo za sistematično proučevanje dijaškega zdravstvenega vprašanja.

Akad. tehn. društvo »Tabor«. Meseca rožnika so se vršila v izobraževalnem klubu sledeča predavanja: »O problemu svetovnega jezika« (tov. phil. Glonar); »Politično in versko naziranje pesnika Macharja« (tov. phil. Zupan); »O programu socijalne demokracije« (tov. iur. Korun); »Papeštvo v svojem kulturnem in socijalnem delovanju«, 2 predavanji (tov. iur. Romih).

Dijaško podporno društvo »Radogoj« v Ljubljani je izdalo poročilo o svojem 14 letnem delovanju. »Radogoj«, ki podpira slovenske visokošolce iz vseh slovenskih pokrajin in v vseh vseučiliških mestih, ter je najboljše slov. dijaško podporno društvo, ker razdeljuje največje in stalne mesečne podpore, je razdelilo od svoje ustanovitve l. 1893 do konca lanskega šolskega leta 40.590 K 32 vin. med dijake, kar je gotovo za naše razmere velika vsota. Društvena glavnica znaša 41.514 K. Med podpiranci je bilo 149 Kranjcev, 47 Štajercev, 13 Primorcev in 6 Korošcev. Od teh pa je študiralo 135 na Dunaju, 57 v Gradcu, 22 v Pragi in 1 v Inomostu. V Radogoju, ki vpelje v kratkem svoj kolek, vidimo naravno bodočo centralo vseh slov. dijaških podpornih društev. Želimo, da se to čimpreje zgodi, ker bo to v veliko korist dijakov - prosilcev, kakor tudi v olajšavo posameznih podpornih društev.

Akad. društvo slovenskih agronomov »Kras« se je ustanovilo na Dunaju. Društvo bo zastopalo strokovne interese slovenskih agronomov. 24. rožnika se je vršil ustanovni občni zbor, na katerem se je odbor novega društva konstituiral sledeče: Predsednik: cand. forest. Josip Vodopivec; podpredsednik: stud. forest. cand. iur. Anton Sodnik; tajnik: stud. forest. Ivan Možina; blagajnik in knjižničar: stud. agronom. Albert Vedernjak; namestnika: stud. forest. cand. iur. Franc Spiller, cand. forest. Josip Kenda; preglednika: cand. agronom. in cult. Matevž Kosmač, cand. forest. Franc Novak.

Slovenščina na c. kr. državnih realkah v Celovcu in Mariboru. Na obeh imenovanih realkah, ki ste namenjeni tudi slovenskemu prebivalstvu, se poučuje slovenščina v nižjih 4 razredih po dve tedenski uri. Na obeh realkah poučuje slovenščino veroučitelj in sicer v Mariboru 65 let star že upokojen prof. Brelich, celovski je 10 let mlajši! Dijaške knjižnice menda nimajo niti ene slovenske knjige, vsaj v letnem poročilu se ne navaja nobena slovenska knjiga! Pri teh razmerah se seveda ni čuditi, če slovenski abiturijent teh zavodov ne more izgovoriti — kaj šele napisati! — pravilnega slovenskega stavka brez nemških besed. Umevno je, čeravno neopravičljivo, da se slovenski dijaki ogibajo teh realk. Zato zahtevajmo glasno slovenske realke za slovenski Štajer in Korotan! Toda predpogoj za slovensko realko je znaten odstotek slovenskih dijakov na teh dveh realkah. Ne izogibajmo se jih torej za zdaj! Naša dolžnost pa je, ohranjovati slovenske dijake teh realk pri narodnosti in spopolnjevati njihovo znanje slovenščine.

Za slovensko vseučilišče. Povodom prvega zasedanja novega državnega zbora je slovenski narod odločno, kakor doslej še nikdar, zahteval, da se mu vendar že da slovensko vseučilišče. Nebroj brzozavnih in pismenih peticij je te dni šlo na Duuaj, dijaštvo pa je priredilo sijajne manifestacije za slov. vseučilišče. V Pragi je manifestiralo vse slovansko dijaštvo za drugo češko univerzo v Brnu, za slovensko univerzo v Ljubljani in za rusinsko univerzo. V imenu Slovencev je govoril tov. dr. Mihajlo Rostohar. Na Dunaju in v Gradcu so vseučiliščne in politične oblasti skušale preprečiti manifestacije, a so s svojimi šikanami le pripomogle, da so manifestacije tem krasneje uspele. Na Dunaju so se udeležili slovanski poslanci v jako velikem številu. V imenu slovenskega dijaštva je govoril za slov. vseučilišče tov. phil. Fr. Mravljak. Govorili so tudi poslanci, na kar se je vzprejela resolucija za slovensko in češko vseučilišče. V Gradcu je govoril za slovensko vseučilišče tov. iur. Miloš Štibler, g. phil. Kelemina pa za slovenske srednje šole. Vzprejele so se tozadevne resolucije, razun tega resolucija za drugo češko vseučilišče. Posebno impozantna pa je bila manifestacija, ki jo je priredil vseučiliščni odsek v Ljubljani. Govorili so tov. dr. Žerjav, g. dr. Novak, g. dr. Ilešič in v imenu dijaštva tov. iur. Miloš Štibler. Vzprejele so se resolucije za slovensko, drugo češko in rusinsko vseučilišče in za slovenske srednje šole. Glavni referati so bili na Dunaju, v Pragi in v Gradcu v rokah članov naših organizacij.

VESTNIK ZA KNJIŽEVNOST IN UMETNOST.

»Svobodna Misel.« Pred seboj imamo peto številko prvega letnika te izključno protiklerikalne revije, ki ji je došlo takoj v začetku od vseh strani toliko odkritega priznanja, da lahko pogumno gre po začrtani poti naprej. Iz vsebine pete številke omenjamo osobito govor vladike Strossmayerja »O papeški nezmotljivosti« na vatikanskem koncilu l. 1870., ki je svoj čas napravil velikansko senzacijo. »Svobodno Misel« priporočamo kar najtopleje vsem v resnici svobodomiselnim dijakom, ki resno mislijo z bojem proti klerikalizmu. Naj jo čitajo sami, naj jo pa tudi — kar je prav tako važno — razširjajo, kjer morejo. Naj bi ne bilo nobenega slovenskega dijaka, ki bi ne bil poleg »Omladine« naročen tudi na »Svobodno Misel«; naročnina znaša letno 2 K. Upravništvo in uredništvo je v Pragi na Kraljevih Vinogradih.

»Zadruga« je glasilo »Zadružne zveze v Celju«. List je strogo strokoven; prinaša članke o zadružništvu, o vseh panogah kmetijstva, kakor tudi splošno narodno-gospodarske članke. Vsem tovarišem ta list toplo priporočamo, da ga prebirajo in razširjajo; dolžnost je vsakega visokošolca, da je poučen o našem gospodarskem gibanju. List stane 3 K na leto in se naroča pri »Zadružni Zvezi v Celju«.

»Kalendár Pokrokového Studentstva« za leto 1907/1908 ima bogat informačni in člankovni del. Neobhodno potrebne informacije o srednjem, strokovnem in visokem šolstvu, o življenju češkega in vobče slovanskega dijaštva in njega stremljenjih in delu. Med članki omenjamo: Viktor Dyk: Dvě vzpomínky (Dvoje spominov); R. Brož: Program české státoprávné pokrokové demokracie (Program napredne češke državopravne demokracije); E. Čapek: O studiu ruského jazyka; J. L. Živný: Knihovnictví a pokroke (Književnost in napredek); K. Policar: Pokrokové hnutí na Moravě a ve Slezku (Napredno gibanje na Moravi in na Šlezkem; Pomen ženskega gibanja za dijaštvo). — Ta koledar je zelo razširjen. Lani je moral iziti v dveh izdajah. Stane 90 vin., enajsti izvod zastonj. Naroča se pod naslovom: Administrace Časopisu Pokrokového Studentstva v Praze.

Narodna založba je izdala kot prvo delo Cankarjevega »Aleša z Razora«. — Z veseljem pozdravljamo res umetniško dovršeno kvaliteto ljudstvu namenjene knjige. Strinjamo pa se glede cene z M. L., ki jo imenuje najdražjo slovensko brošurico. Na ta način se dobro čtivo ne more širiti med ljudstvom in spodriniti Fischerjevih šundromanov!

VESTNIK ZA LJUDSKO IZOBRAZBO.

Prosveta — za obmejne Slovence na Štajerskem in Koroškem. Že četrto leto ustanavlja »Prosveta« na Slovenskem knjižnice in že prodira zahteva po ljudski izobrazbi v vse sloje našega naroda. Izobrazba je ona moč, ki nas napravi nepremagljive napram vsem narodnim sovražnikom. Nemški ekspanzivnosti se umika slovenski živelj vedno bolj in bolj proti jugu,

na severni meji gineva narodna posest; vsled tega nas ne sme iznenaditi izid zadnjega ljudskega štetja na Štajerskem in Koroškem, ki priča jasno o stalnem prodiranju Nemcev. »Prosveta« je prevzela veliko nalogo preskrbeti vsem obmejnim krajem na Štajerskem in Koroškem slovensko čtivo; s tem hočemo vsaj v nekoliko paralizirati pomanjkanje slovenskih šol na jezikovni meji. Naloge tako dalekosežnega pomena »Prosveta« sama, navezana na lastne moči, seveda nikakor ne more izvesti; zato se obračamo do vsega slovenskega občinstva s prošnjo, da prispeva vsakdo po močeh za naš blag namen. Denarne prispevke in knjige, ki vam leže zaprašene v omarah, blagovolite poslati na naslov: »Prosveta«, Ljubljana, Mestni dom. Komur bi bilo neprijetno pošiljanje knjig, naj nas blagovoli vsaj pismeno obvestiti.

Odbor akad. fer. društva »Prosveta«.

Akad. fer. društvo »Prosveta« ustanovi dne 15. t. m. zopet dve novi knjižnici in sicer v Novem Kotu in Loki na Kočevskem. Obenem se vrši ljudsko zborovanje, kjer bosta poročala g. I. Rus iz Ribnice in predsednik Rekar. — Slednji je 4. t. m. predaval na Jesenicah, kjer se je knjižnica popolnoma preuredila. — Knjižnica v Kranjski gori in Domžalah sta se izpopolnile. — Vrše se priprave za ustanovitev javne ljudske knjižnice v Litiji. — Društvo je pristopilo čekovnemu prometu.

Kranjski maturanti so ustanovili 21. julija t. l. na Koroškem v Šmarjeti v Rožu javno ljudsko knjižnico, ki jo bo upravljala »Prosveta«. Ob otvoritvi so hoteli prirediti tudi veselico z igro, kar pa jim je slav. politična oblast prepovedala, češ, da razsaja v vasi škrlatica, dasi so imeli otroci že drugi dan, 22. julija, že zopet šolo. Vlada nas na ta način lahko šikanizira, ovira naše delovanje, toda zatreti in ugonobiti ga ne bo mogla. Mesto veselice pa se je vršil nato le mal sestanek v ondotni narodni gostilni, kjer je razložil zastopnik kranjskih maturantov in abiturijentov pomen ljudskih knjižnic. Knjižnica šteje 110 izbranih slovenskih knjig, ki so vse trpežno vezane. K otvoritvi je prihitelo 17 kranjskih abiturijentov in maturantov ter večje število Gorotancev in drugih koroških dijakov.

Dolenjska podružnica »Prosvete« se ustanovi v Novem mestu. Ustanovni občni zbor se vrši 14. t. m. ob 8. uri zvečer v gostilni »Tuček« v Novem mestu.

MANJŠINSKI VESTNIK.

XXII. velika skupščina „Družbe sv. Cirila in Metoda“ se je izvršila dne 6. avgusta v Bohinjski Bistrici v znamenju idej, ki jih zastopa od početka v javnosti naša struja. Nepričakovano velika udeležba s strani slovenske inteligence iz vseh kronovin je dokaz, kako mogočno je v zadnjem času narastlo zanimanje za »Družbo«, zanimanje, ki je imelo svoj izvor v želji po koreniti reformi »Družbe«. Ne bomo podrobno opisovali dogodkov velike skupščine, ki so itak znani iz dnevnega časopisja, konstatujemo le z zadovoljstvom, da so našle misli, ki jih je zastopal glede »Družbe« naš list v javnosti, mogočnega odmeva po vsem Slovenskem. Upamo, da pomeni 6.

august v razvoju naše šolske družbe dober korak naprej. — Da se skupščina ne bo izvršila brez boja, o tem smo bili v naprej prepričani, nismo pa pričakovali, da se bo s klerikalne strani s hinavskim zavijanjem oči govorilo o »razdrti narodni skupnosti« in o »pokopani slogi«. To tem manj, ker se nam zdi le malce frivolno, ako rabi take fraze organ stranke, ki je iz osebnega nasprotstva porušila z drzno roko edinstvo jugoslovanske delegacije v državnem zboru in ako čujemo take besede iz ust moža, ki je skušal ugonobiti štajerski narodni svet prav zato, ker se je potegoval za to skupnost. Mi smo svoje mnenje o slogi obrazložili že opetovano. Da je sloga v nasprotnih principih nemogoča in le mrtvilo, o tem nam je najkласičnejši dokaz ravno naše nazadovanje na Koroškem in Štajerskem. Tako pojmovana sloga se je širila tudi po „Družbi“ skozi 21 let in kam smo prišli? Sloga je možna le v skupnih točkah. Bili smo vedno najvnetejši zagovorniki skupnega dala za skupne cilje in ravno naša struja si lasti zaslugo, da je kljub največjemu nasprotstvu sodelujočih struj omogočila celo vrsto splošno narodnih akcij. Tudi glede „Družbe“ smo bili vedno istega mnenja. Ohranitev slovenske dece v ekspaniranem ozemlju, varstvo slovenskih manjšin smatramo za eminentno občnarodno točko, pri kateri ne izključujemo od sodelovanja nobenega dobromislečega Slovenca. Drugo vprašanje je seveda pot, po kateri se da ta cilj doseči. Z vso odkritostjo smo vedno povdarjali mnenje, da smatramo način, kakor se je to skozi 21 let prakticiralo s samostanskimi šolami, povdarjanjem konfesijonelnega in dinastičnega in zapostavljanjem nacionalnega nomena, za popolnoma zgrešen. O tem taktičnem vprašanju, kako realiziraj „Družba“ svoj plemeniti namen, pa je imela seveda odločiti za to najkompetentnejša inštanca, velika skupščina. In odločila je pri volitvah vodstva z desetkratno večino v prilog našemu mnenju. In tu bi opozoril na mal vzorec sloge skupnih točkah. Vse sicer tako nasprotujoče si napredne struje so si bile edine v tem, da je reforma »Družbe« v navedenem smislu potrebna in vse so v občudovanja vrednem edinstvu — posebno priznanje gre našemu vrlemu ženstvu — nastopile za to svoje prepričanje. V lepem samozatajevanju napredna večina ni zlorabila svoje moči, ampak je koncedirala klerikalnemu elementu toliko zastopstva v vodstvu, kolikor ga potrebuje in zasluži. Šli bi bili radi ljubega miru še dalje in prepustili klerikalcem še eno odborniško mesto, da se ni z njihove strani s frivolno drznostjo — ali naj rečem naivnostjo? — apeliralo na razmerje glasov. To izzivanje je seve dobilo primeren odgovor. Prvomestnikom je bil izvoljen ravnatelj Šenekovič, v vodstvo pa naprednjaki dr. Merhar, dr. Žerjav, Pahernik, dr. Bleiweis, dr. Novak, in konservativec Einspiller. — Kljub temu, da ima naša struja v novem odboru dva svoja zaupnika, ki sta svoje mnenje o načinu »Družbine« reforme pred izvolitvijo programatsko formulirala, hočemo tudi v nadalje opazovati »Družbino« delo skozi kritično steklo in soditi novi odbor po njega delih. To bi priporočali tudi dvema drugima naprednima listoma, ki danes v dobesedni slogi mečeta novemu vodstvu polena pod noge in ne moreta pričakati razvoja stvari.

RAZNO.

Vojaštvo in antiduelne lige. O nobenem vprašanju ne vlada toliko nejasnih pojmov, kot o razmerju vojaštva do antiduelnega vprašanja. Priznati se pa mora, da je vojaštvo glede dvobojnega vprašanja že danes veliko bolj napredno, kakor to domnevajo mnogi, ki mislijo, da so častniški zbori žejni krvi, in kakor namenoma to lažnjivo širijo člani takozvanih »brezpogojnih« družtev, kojih člani se morajo »biti«. Do prostovoljskega leta sploh ni nihče vezan, da se ozira na kak poziv na menzuro. O prejšnjih tetih se sploh ne vpraša. Le radi dejanj, ki so objektivno nečastna, se lahko vrše preiskave, pri tem pa je vse eno, ali je bila pri onem umazanem perilu še kaka dvobojna afera. Pred prostovoljskim letom lahko kar kratko odpraviš kontrahenta, najboljšo če ga pomiluješ. Da bi s tem izgubil pravico do prostovoljstva ali do častniške šarže, to je neumna izmišljotina. Šele ko si prostovoljec, si vezan (če reflektiraš na šaržo), da se formalno odzoveš pozivu, da natančno ugotiš vsem formalnim predpisom, da zadevo predložiš vojaškemu »častnemu svetu« in šele, ko ta častni svet izpozna, »da se je vredno radi tega bití, se moraš sabljati«. Otročje menzure, kakoršne so v navadi med dijaki, (in sicer si slovensko dijaštvo lahko prilašča palmo, kar se tiče smešnosti povodov dvobojev) se navadno od častnih svetov pri vojaki kot premalenkostne zavračajo. Vsak neaktivni kadet in častnik sme biti član antiduelne lige, lahko pospešuje namene društva, a v konkretnih slučajih, ki se tikajo njega ali drugih častnikov, je podrejen edino vojaškemu predpisom. Rezervni častnik torej lahko sodeluje v ligi kot delaven član, vodnik in agitator. Da razpršimo vse dvome, priobčujemo sledeči razpis:

Slavni dunajski akademični antiduelni ligi v roke predsedniku
gospodu jur. Emilu pl. Hofmannsthalu,

Dunaj, I., Strauchgasse 3.

C. in kr. vojno ministrstvo, präs. št. 3452. Z ozirom na vlogo z dne 20. maja t. l. sporoča vojno ministrstvo, da ni nobene ovire, da pristopijo neaktivni častniki in neaktivni kadeti dunajski akademični antiduelni ligi kot podružnici »Splošne antiduelne lige za Avstrijo«.

Tozadevno sporočilo se je poslalo na vsa vojaška teritorijalna zapovedništva.

Dunaj, 16. junija 1905.

FZM. Pitreich s. r.

Enake izjave ministrstva sprejmo vse podružnice »Spl. antiduelne lige«.

Prihodnja številka »Omladine« izide prve dni meseca septembra in prinese vse potrebne informacije o celjskem shodu, visoko- in srednješolsko statistiko.

knjiga je namenjena vsakomur — piše tukaj o posameznih panogah umetnosti, razlaga bistvo in pomen umetniške »moderne« in skuša sploh vso umetnost zblížati in jo narediti lahko umljivo za uživajoče občinstvo. Knjiga je plod dolgoletne učiteljske prakse; kar ji daje posebno ceno, je njena umljivost in skoro poetična svežost, s katero je pisana. Knjiga ni suhoparno registratorsko delo, ampak živ dokaz, da je umetnost življenje, da tiči v njej nekaj več, ko sam namen »l' art pour l' art«. Kdor hoče umetnost umevati in uživati, kdor ni zadovoljen s tem, da jo samo od daleč občuduje in se ji slepo klanja, temu bo ta bogato ilustrirana knjiga zvest in dober mentor skozi kraljestvo lepote. — Gospod pisatelj je našemu poročevalcu drage volje dovolil, da sme iz te knjige posneti za »Omladino« poglavje, ki govori o vzgoji umetniškega čuta in o razvoju umetniškega svetovnega nazora. Na članek, ki izide v prihodnji številki, s tem opozarjamo, knjigo pa prav toplo priporočamo.

Novi predpis za učno usposobljenost na trgovskih šolah zahteva:

1. Srednjo šolo in abiturijentski tečaj trgovske akademije ali spodnje razrede srednjih šol v zvezi s trgovsko akademijo; 2. dveletno kontorsko prakso v večjem mestu (veletržno in bančno poslovanje) in 3. dveletne visokošolske študije, ki se zdaj na novo uredijo. Kolikor je nam znano, imamo Slovenci dozdej samo dve učni moči, ki sta usposobljeni za trgovske šole (g. Ulčakar v Trstu in g. Emil Kramer, bančni uradnik v Splitu). Če resno mislimo na trgovske šole, moramo še prej misliti na učne moči. Opozarjamo torej naše abiturijente na ta poklic.

Kranjski narodno-radikalni gimnazijci so darovali po abiturijentu tov. Krivicu »Prosveti« 50 knjig za ljudsko knjižnico, ki se ustanovi po celjskem shodu v Vogerčah na Koroškem. Naj bi jih posnemali tudi tovariši na drugih slov. srednješolskih zavodih!

Gorenjska podružnica »Prosvete«. Ker je priglasilo za uspešno delovanje podružnice premalo tovarišev svoj pristop, se ustanovi podružnica pozneje. Od gorenjskih tovarišev smo pričakovali malo več agilnosti in požrtvovalnosti, zlasti ker nas čaka ravno na Gorenjskem največ dela, kar se tiče širjenja prosvete in vzbujanja narodnega čuta. Malomarnost in komodnost gotovo nista na mestu.

Akad. fer. društvo »Gorotan« na Koroškem je imelo 21. julija svoj letošnji občni zbor v Šmarjeti v Rožu. Poleg poročila tajnikovega, ki našteva delovanje društva v preteklem letu, se je na novo izvolil stari odbor. »Gorotan« zbira sedaj knjige za ljudske knjižnice.

Graška akad. podružnica družbe sv. Cirila in Metoda in katoliški akademiki. Na letošnjem občnem zboru so Zarjani izstopili iz akademične podružnice. Izjavili so po svojem zastopniku, da zahtevajo za se dva odborniška mandata. Vseh mandatov pa je le pet in po številu družbenikov članom društva »Zarje« ne gre nobeden mandat; radi tega se jim s tem, da niso dobili v odboru nobenega mandata, tudi ni storila niti najmanjša krivica. Namen zahteve je torej prozoren; klerikalni akademiki so se pač hoteli iznebiti akademične podružnice. S tem činom so le pokazali, da niso nič boljši kot njihovi nemški katoliški tovariši, katerim že od daleč smrdita »Schulverein« in »Südmarka«. Klerikalni dijaki naj raje zvesti svojim načelom nabirajo denar namesto za družbo sv. Cirila in Metoda za zamorčke ali za sv. misijon na Kitajskem.

Proft-Levec, Černivec. Strupen sovražnik slovenskega dijaštva, celjski gimnazijski ravnatelj Proft, je prišel v terno za ravnateljsko mesto na prvi državni gimnaziji v Ljubljani. Da je moglo do tega priti v kranjskem dež. šol. svetu, na tem imata »zasluge« dva slovenska profesorja: Levec in Černivec, ki sta kot člana imenovanega šolskega sveta v odločilnem

trenotku igrala Efijatovo vlogo! Dva tako odlična šolnika, kakor sta Levec in Černivec, morata vedeti, koliko škode trpi samo narodna vzgoja slov. srednješolske mladine pod vodstvom nemških profesorjev à la Proft, o drugih trpinčenjih slovenskega dijaštva kot posledicah šovinizma nemških profesorjev niti ne govorimo. Njiju postopanje je protinarodno in neznačajno, zato pa slovenska mladina, ki hoče biti vzgojena v narodnem duhu in v značajnosti, do teh dveh profesorjev ne more več imeti zaupanja!

Slovenska profesorja v Celovcu zgodovinar Apih in filolog dr. I. Sket nameravata iti v kratkem v pokoj. Opozarjamo na to društvo slov. profesorjev in slov. državne poslance. Nemci bodo gotovo poskušali uriniti nemškega profesorja, kar pa se ne sme na noben način dopustiti.

Promocija. Na dunajskem vseučilišču je bil pretekli mesec promoviran za doktorja modroslovja član »Slovenije« tov. Fr. Šturm. Čestitamo!

Svetovni shod svobodomiselcev bi se moral vršiti letos od 9. do 12. septembra t. l. v Budimpešti. Radi barbarskega, nasilnega postopanja Madžarov proti ogerskim narodnostim, osobito proti Slovakom, Hrvatom in Srbom so sklicatelji budimpeštanski shod preklicali, kajti v državi nasilstva se ne more vršiti shod svobodno čutečih ljudij, in sklicali so kongres v Prago na isti čas, torej od 9. do 12. septembra t. l. Shoda se udeleži mnogo delegatov, zastopana bo cela Evropa po vseh narodnostih.

Dr. Josip Pliverić, profesor državnega in mednarodnega prava na zagrebškem vseučilišču, je umrl 17. julija t. l. Spadal je med prve učenjake današnje Hrvatske, njegova slava sega daleč čez meje njegove ožje domovine. Bil je prvi, ki je težnje hrvatskega naroda po politični samostojnosti teoretično-znanstveno utemeljil in jih državnopravno formuliral.

Klub slovenskih medicincev na Dunaju se je začel sistematično baviti z dijaškim zdravstvenim vprašanjem. Na podlagi ankete se sestavlja statistika o higijenskih razmerah na naših srednješolskih zavodih, o kakovosti hrane v dijaških kuhinjah, o telesni vzgoji med našimi srednješolci itd. O rezultatih te statistike bo poročal zastopnik na II. radikalnem shodu v Celju.

II. mednarodni kongres za šolsko higijeno se vrši od 5.—10. avgusta v Londonu skupno z razstavo za šolsko higijeno. Od Čehov bodo predavali prof. Čáda: Iz pedopsihologije; Klenka: O telesnih vajah; Ružička: O razsvetljava šolskih prostorov; Záhoř: O statistiki bolezni med dijaštvom. Natančnejše poročilo o shodu priobčimo prihodnjč.

Akademično društvo za seksualno higijeno se je ustanovilo pretekli mesec na Dunaju. Namen društva je podpirati stremjenja »Splošnega avstrijskega društva proti seksualnim boleznim« med akademično mladino. Poučiti hoče dijaštvo o važnosti seksualne higijene, povzdigniti seksualno moralo, podpirati dijaštvo v boju proti seksualnim boleznim in olajšati eventualno zdravniško pomoč. Ustanovni shod novega društva je bil zelo dobro obiskan. Na shodu je predaval znani strokovnjak profesor Finger o važnosti in pomenu seksualne higijene. Član društva postane lahko vsak akademik brez razlike narodnosti ali vere. Omenimo naj, da je izšla inicijativa za ustanovitev tega društva od dveh čeških medicincev.

Izjava. Podpisani izjavljam, da obžalujem svoje besede, ki sem jih govoril na zadnjem občnem zboru Ciril- in Melodove akademične podružnice v Gradcu, kolikor so bile neresnične, in da zadene glavna krivda glede tajniške knjige mene samega. Prosim tedaj g. Stiblerja, da mi blagohotno oprostí besede, ki sem jih govoril v razburjenosti.

Gradec, 3. julija 1907.

Martin Malnerič, pravnik.